

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000 м.Львів, вул.Університетська,1; тел. (032) 272 70 40
факс (032) 297-89-03, zoomus@franko.lviv.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи,
д-р. хім. наук, проф.
_____ Б. Котур

"__" _____ 2009 р.

НАУКОВИЙ ЗВІТ
про використання коштів, що спрямовані на збереження та забезпечення
належного функціонування у 2009 році
Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею
Львівського національного університету імені Івана Франка

Заст. проректора,
канд.хім наук., ст.наук.співроб.

С. Оришин

Декан біологічного факультету,
канд.біол.наук, доц.

С. Гнатуш

Науковий керівник,
д-р біол.наук, проф.

Й. Царик

1. Перелік заходів, здійснених для підтримання Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею ЛНУ імені Івана Франка (Музейної колекції).

Станом на 20 грудня 2009 року Музейна колекція налічує 170001 експонат (39981 одиниць зберігання), які представляють фауну всього світу.

У 2009 році здійснено два повні протруювання всіх фондів музею, проведено їх впорядкування. Крім того, колекції, вік яких становить більше 70 років, були додатково спеціально перевірені та протруєні. Для ефективнішого збереження наукових колекцій хребетних тварин у цьому році виготовлено нові картонні коробки. Проведено дозаливання і фіксацію нових експонатів музею, загальною кількістю біля 100. Завершено оформлення діорами у залі птахів, де представлено географічне поширення птахів у Тихоокеанському регіоні.

За звітний період здійснено експедицію "Моніторинг фауни Західного Полісся – "Прип'ять - 2009" в долину річок Прип'ять (НПП «Прип'ять – Стохід) та Случ (Рівненський природний заповідник) для збору наукового матеріалу.

Музей поповнився на 510 од. зб., 618 зразків, зокрема: оологічного матеріалу – 97 од. зб. (205 екз.), остеологічного (краніологічний) – 383, земноводних – 29, птахів – один новий для музею вид – папуга комірцевий (*Bernardius zonarius*).

Таблиця 1

Нові надходження до колекцій Зоологічного музею, протягом 2009 року, згідно складових частин музею

№ п/п	Назва частини НН та вид об'єкта	Кількість одиниць поповнення
1	Оологічний фонд	205
2	Фонд земноводних	29
3	Фонд птахів	1
4	Остеологічний фонд	383

2. Перелік нормативних документів, якими обґрунтовується періодичність проведення регламентних та інших відновлювально-профілактичних робіт по збереженню Музейної колекції.

Положення про Зоологічний музей біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів. 2007.

Інструкція з обліку та зберігання музейних цінностей, що знаходяться в Державному природознавчому музеї НАН України (м. Львів). Львів. 1997.

Інструкція з охорони праці (№399) в Зоологічному музеї кафедри зоології біологічного факультету. Львів. 2005.

Заславский М.А. Экологическая экспозиция в музее: пособие для музейных работников по конструированию музейных биологических экспозиций. Ленинград: Наука. 1986.

Пахомов О.Є., Кульбачко Ю.Л. Виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 2006.

3. Співробітники, які беруть участь у заходах щодо збереження та забезпечення належного функціонування Музейної колекції.

У роботах із збереження і забезпечення належного функціонування Музейної колекції беруть участь такі співробітники університету:

Шидловський І.В. – завідувач Зоологічного музею, канд. біол. наук,

Горбань І.М. – провідний науковий співробітник, канд. біол. наук,

Сребродольська Є.Б. – доцент кафедри зоології, канд. біол. наук,

Дикий І.В. – асистент кафедри зоології, канд. біол. наук,

Сеник М.А. – інженер Зоологічного музею,

Романова Х.Й. – інженер Зоологічного музею,
Гнати́на (Закала) О.С. – старший лаборант Зоологічного музею, канд. біол. наук,
Пісулінська Н.А. – аспірант кафедри зоології,
Струс Ю.М. – аспірант кафедри зоології,
Шкаран В.І. – завідувач еколого-гідробіологічної лабораторії Шацького біолого-географічного стаціонару ЛНУ ім. І. Франка,
Приставський Ю.Н. – водій транспортного відділу ЛНУ ім. І. Франка.

4. Навести заходи, які власник об'єкта НН здійснив щодо можливості користування ним іншими науковими установами.

Розроблено нову і замінено стару версію web-сторінки Зоологічного музею на сайті ЛНУ ім. Івана Франка. Проводиться її наповнення (<http://bioweb.franko.lviv.ua/zoo/mus/>).

Протягом звітнього періоду музейними колекціями мали змогу користуватися для підготовки дисертацій і наукових праць: співробітник Інституту екології Карпат НАНУ – Зайцева Г.Ю., (краніологічні колекції мишоподібних); аспірантка Зоологічного музею ННПМ НАНУ – Романь А.М. (колекції риб); співробітник Інституту зоології Вроцлавського університету (Польща) – Skierska K. (колекції *Rana esculenta* complex); співробітник Університету Фрідріха Отто, м. Бамберг (Німеччина) – Schumann D. (музейна бібліотека, матеріали щодо історії дарвінізму, публікації Б. Дибовського та Й. Насбаум-Гіляровича); співробітник факультету Східних країн Московського державного університету ім. Ломоносова (м. Москва, Росія) – Ремарчук В.В. (праці та збори Б. Дибовського, матеріали щодо його особистості); студентка історичного факультету ЛНУ ім. Івана Франка – Мінейко О. (колекція черепів поляків та козаків (антропологія)).

Подано до друку каталоги: «Прісноводні молюски В.І. Здуна в колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. Івана Франка» та «Ссавці (Mammalia) у колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка». Ведуться роботи з підготовки рукопису нового каталогу «Напівтвердокрилі комахи (Hemiptera, Heteroptera) з колекції Е.-Ф. Гермара у фондах Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» (частина друга) та путівника по музею.

Музейними співробітниками було опубліковано 13 тез доповідей і 7 статей. Об'єкти орнітологічної колекції використані для підготовки кандидатської дисертації «Біологія вівсянки очеретяної (*Emberiza schoeniclus* L.) на Заході України: біотопічний розподіл, міграція, динаміка чисельності, біометрія» (автор – Пісулінська Н.А., науковий керівник – проф. Царик Й.В.).

Публікації про роботу музею у засобах масової інформації.

1. Шидловська І.Я. Корови в морі. Частина 1 // Колосок. – 2009. - № 2. – С. 14-17.
2. Шидловська І.Я. Корови в морі. Частина 2 // Колосок. – 2009. - № 4. – С. 30-31.
3. Зайцева А.Ю. Про мушкетерів та музеї. – Експрес Поділля, №5 (005), 22 травня 2009 р.

5.1. Телебачення про музей, його роботу і співробітників

1. Бенедикт Дибовський видатний діяч науки (зв'язок Білорусії з країнами Східної Європи), Мінське телебачення, програма «Лабиринты».

5. Перелік основних наукових публікацій за 2009 рік, які оформлені за використанням об'єктів Музейної колекції.

1. Затушевський А. Т., Горбань І. М. Нетипові випадки гніздової та кормової поведінки звичайного дятла на Поліссі // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку / Матеріали наукової конференції (10 – 13 вересня 2009 року, смт. Шацьк). – Львів: Сполом, 2009. – С. 43-46.
2. Затушевський А. Т., Шидловський І. В. Колекція ссавців Зоологічного музею Львівського національного університету імені Івана Франка // Природнича музеологія: теорія та практика / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (17 – 18 вересня 2009 року, м. Кам'янець-Подільський). – Львів- Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 121-122.
3. Горбань І. М., Затушевський А. Т. Про зміни чисельності дятлів України // Зоологічна наука у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченій 175-річчю заснування кафедри зоології. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – С. 130-132.

4. Зайцева Г.Ю., Гнати́на О.С. Трофічні зв'язки сови вухатої (*Asio otus* L.) та дрібних гризунів (Rodentia) на території Шацького поозер'я // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – №2. – С. 217-221.
5. Царик Й.В., Горбань І.М., Гнати́на О.С. Екологічний моніторинг для потреб збереження біологічного різноманіття Шацького національного природного парку // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – №2. – С. 96-100.
6. Гнати́на О. С., Сенік М. А., Пісулі́нська Н. А. Спостереження рідкісних та малочисельних видів птахів відкритих біотопів Заходу України (2001-2008 рр.) // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю Рівненського природного заповідника (м. Сарни, 11-13 червня 2009 р.) / Ред. кол. Будз М.Д. та ін.. – Рівне, ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. – С. 374-378.
7. Гнати́на О. С. Фенологія весняного прильоту очеретянок (*Acrocephalus*) на заході України // Зоологічна наука у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченій 175-річчю заснування кафедри зоології. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – С. 107-110.
8. Горбань І.М., Гнати́на О.С. Про збереження прудкої очеретянки на природно-заповідних територіях Західного Полісся // Зоологічна наука у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченій 175-річчю заснування кафедри зоології. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – С. 132-135.
9. Гнати́на О.С. Колекція райських птахів Зоологічного музею Львівського національного університету імені Івана Франка // Природнича музеологія: теорія та практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2009 р., м. Кам'янець-Подільський. – Львів-Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 123-125.
10. Гнати́на О.С., Горбань І.М. Гніздові поселення прудких очеретянок (*Acrocephalus paludicola* Vieillot, 1817) у Шацькому національному природному парку // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (10-13 вересня 2009 р., смт. Шацьк). – Львів: СПОЛОМ, 2009. – С. 21-23.
11. Гнати́на О.С., Шкаран В.І., Сребродольська Є.Б., Савицька О.М. Будівельні матеріали гнізд синиці великої (*Parus major* L., 1758) зі штучних гніздівель у Шацькому національному природному парку // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (10-13 вересня 2009 р., смт. Шацьк). – Львів: СПОЛОМ, 2009. – С. 23-25.
12. Сенік М.А., Царик Й.В. Орнітоценози екотонних чагарникових угруповань // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – Вип. 2. – С. 221-224.
13. Сенік М.А. Орнітоценози рівнинних лучних екосистем з різними режимами експлуатації // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (10-13 вересня 2009., смт. Шацьк). – Львів; СПОЛОМ, 2009. – С. 80-83.
14. Шидловський І.В. Стійкість гніздових угруповань водно-болотяних птахів до різноманітних факторів впливу // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій. Мат-ли міжнар. Наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Рівненського природного заповідника (м. Сарни, 11-13 червня 2009 р.) / Ред.кол. Будз М.Д. та ін. – Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. – С. 626-632.
15. Шидловський І.В. Зоологічні музеї університетів України // Природнича музеологія: теорія та практика / Мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф, 17-18 вересня 2009 р., м. Кам'янець-Подільський. – Львів-Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 18-32.
16. Шидловський І.В., Дикий І.В. Антарктичні види тварин у колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка // III Міжнар. Полярний рік 2007-2008: результати та перспективи / IV МАК 2009, IV Міжнар. Антарктична конф., м. Київ, 12-14 травня 2009 р. – Київ, 2009. – С. 139-149.
17. Загороднюк І.В., Дикий І.В. Нічниця північна (*Myotis brandtii*) на заході України: ідентифікація, поширення, екоморфологія // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – Львів, 2009. – Вип. 49. – С. 111-127.
18. Unitas Malacologica. Newsletter. – 2003. – N 19, January. – P. 6.

19. Шидловський І.В. Зоологічний музей Львівського університету. – Енциклопедія Сучасної України (подано до друку).
20. Морфологія епіблеми у кажанів та її мінливість у *Eptesicus "serotinus"* (Mammalia) // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – Львів, 2009 (подано до друку).

6. Наукові результати, досягнуті у 2009 році за використанням об'єктів Музейної колекції.

6.1. Окремі об'єкти Музейної колекції у звітному періоді були використані під час виконання науково-дослідної теми кафедри зоології ОБ – 34 п “Созологічна оцінка і зонування територій біосферних резерватів «Розточчя» та «Західне Полісся»”. Державний реєстраційний № 0109U002094. Керівник: проф. Царик Й.В. та в рамках наукової теми щодо об'єктів, що становлять національне надбання Н/6 – 2005. Державний реєстраційний № 0108U002575. Керівник: проф. Царик Й.В.

Основні результати. В рамках виконання даної теми і програми співробітництва між кафедрою зоології та природоохоронними територіями регіону підтримується ініціатива формування двох міжнародних транскордонних біосферних резерватів, затверджених програмою ЮНЕСКО. Впродовж звітнього року застосовані результати досліджень у практиці природоохоронної діяльності природних заповідників «Розточчя» та «Рівненський», національних природних парків «Шацький» і «Прип'ять-Стохід», орнітологічного заказника «Чолгинський». Продовжується контроль за змінами у популяціях зникаючих та рідкісних видів тварин.

Здійснено експедицію "Моніторинг фауни Західного Полісся – "Прип'ять - 2009" в долину р. Прип'яті та р. Случ для збору наукового матеріалу. Продовжено дослідження міграцій та орієнтації птахів у заказнику "Чолгинський" (Яворівський р-н, Львівська область), закільцьовано понад 1000 птахів.

6.2. Окремі експонати і експозицію Музею використовували у проведенні малих практикумів із зоології безхребетних та хребетних тварин, великого практикуму із зоології, спецпрактикуму та спецкурсів: орнітологія, теріологія, етологія, зоогеографія (1-5 курс) кафедри зоології ЛНУ ім. Івана Франка.

6.3. Наукові гранти

Grant: Responsible Forest Management for Sustainable Development – Model Forest Areas in Romania and Bulgaria and Building Capacity in the Ukraine (WWF/IKEA Project Stage2), керівник Michael Baltzer, підпроект: Development of a web-site to support Forest Certification and High Conservation Value Forests identification in Ukraine, WWF International, Danube-Carpathian Programme. № проекту: 9E0710.02-05, № контракту: 000130/FY08. Керівник підпроекту: Шидловський І.В.

Основні результати. В рамках проекту завершено створення веб-сайту, на якому узагальнено інформацію про стан лісової сертифікації за схемою FSC, розташування і стан особливо цінних для збереження лісів (ОЦЗЛ) у Карпатському регіоні України і в цілому по державі. Організовано заключну зустріч з представниками WWF та успішно прозвітовано про роботу по проекту.

6.4. Відзиви на автореферати кандидатських дисертацій:

1. Відгук на автореферат докт. дис. Чернецова Микити Севировича “Миграции воробьиных птиц: остановки и полет”, за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.
2. Відгук на автореферат докт. дис. Миклуша Степана Івановича “Продуктивність рівнинних букових лісів та особливості організації сталого господарства в них”, за спеціальністю 06.03.02 – лісовпорядкування та лісова таксація.
3. Відгук на автореферат канд. дис. Черкаса Миколи Даниловича “Современное состояние, многолетняя динамика и факторы, определяющие численность тетеревиных птиц (Tetraonidae) на территории Беловежской пуши”, за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.

4. Відгук на автореферат канд. дис. Зайцевої Ганни Юріївни “Екологічна роль популяцій дендрофільних гризунів (на прикладі лісових біогеоценозів Кам’янецького Придністров’я”, за спеціальністю 03.00.16 – екологія.
5. Відгук на автореферат канд. дис. Ликова Єгора Леонідовича “Фауна, население и экология гнездящихся птиц городов Центральной Европы (на примере Калининграда)”, за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.

7. Необхідність подовження терміну підтримки Музейної колекції.

Основними складовими Музейної колекції є неживі експонати з різноманітними властивостями та особливостями. Для збереження їх у належному стані необхідно проводити значний об’єм робіт, який полягає у: періодичному догляді та протруюванні (два і більше разів на рік), перевірці на наявність шкіроїдів і молей та результатів їхньої життєдіяльності, чистоти й збереженості всіх (особливо ентомологічних) зразків, перевірці та доливанні фіксуючих розчинів до мокрих препаратів. Значна частина старих колекцій (понад 80 років) потребують постійної уваги.

Регулярне виконання вказаних робіт дозволить і в подальшому зберегти Музейну колекцію у належному стані.